

ALMA KARLIN (1889-1950) SLOVENSKA POLIHISTORKA, POTOMKA DRUŽINE CARLI

Sonja DULAR

dipl. soc., Zavod za odprto družbo - Slovenija, SI-1000 Ljubljana, Vegova 8
laureata in sociologia, Open Society Institut - Slovenia, SI-1000 Ljubljana, Vegova 8

IZVLEČEK

Referat z naslovom ALMA KARLIN (1889-1950) in podnaslovom Slovenska polihistorka, potomka družine Carli predstavlja izjemno osebnost slovenske popotnice, poliglotke, pisateljice in kozmopolitke. Razlogi za predstavitev Alme Karlin na mednarodnem simpoziju Veliki reformator 18. stoletja Gian Rinaldo Carli izhajajo iz dejstva, da njena zapuščina (Rokopisna zbirka v NUK, Ljubljana) hrani dva zapisa, ki pričata o daljnem sorodstvu Alme Karlin z družino Carli. Biografski del referata življenjsko pot Alme Karlin zajema v obdobja od rojstva do študija jezikov v Londonu, od potovanja okoli sveta do vrnitve v Celje in čas pred in po drugi svetovni vojni vse do njene smrti. V pregledu njenega raziskovanja in pisateljstva se izpostavljata dva pogleda na Almo Karlin, polihistorski in razsvetljenski. Področja raziskovanja (od geografije, biologije, zoologije preko materialne kulture do umetnosti, religije in filozofije civilizacij, ki jih je obiskala) gredo v prid prvemu pogledu. Tematika njenega pisateljstva (22 izdanih knjig in 40 neobjavljenih besedil) in družbeni angažma (prizadevanje za mir, enakost in svobodo) razodevata Karlinin svetovni nazor, ki je blizu razsvetljenstvu 18. stoletja. Z njim jo veže vera v moč razuma. Spiritualno-teozofsko izhodišče njenega prepričanja pa razsvetljenje z vero v nadindividualno dušo in večno resnico v temelju prestavi iz družbeno nazorskih okvirov v gnostičnoreligiozne dimenzije.

UVOD

Z Almo Karlin sem se srečala v začetku pomladi letošnjega leta, ko sta me k sodelovanju pri gledališki predstavi povabili avtorica teksta Uršula Cetinski in igralka Polona Vetrih. Sočasno z nastajanjem teksta in predstave Alma, ki jo je Uršula Cetinski napisala na podlagi potopisa pisateljice in svetovne popotnice Alme Karlin Samotno potovanje, sem kot dramaturginja prebirala njeno zapuščino, ki jo hranijo v ljubljanski Narodni in univerzitetni knjižnici.

Zapuščino Alme Karlin je NUK-u predala njena dolgoletna prijateljica in švedska slikarka Thea Schreiber Gamelin. Zbrano gradivo obsega pet velikih bibliografskih enot, ki jih je NUK-ova rokopisna zbirka prejela od 1973. do 1976. leta. Prva enota vsebuje pisma bralcev. V drugi je zbrano bibliografsko gradivo o Almi Karlin in njenem delovanju za protinacista Hansa Joachima Bonsacka. V preostalih treh enotah hranijo njeno korespondenco, povesti, romane, note, risbe, kritike in sporočila o objavljenih knjigah, spominske spise, osebne dokumente in druga besedila.

POTOMKA DRUŽINE CARLI

Pregledovanje gradiva me je prepričalo, da je bila Alma Karlin človek izjemnih razsežnosti, jezikoslovka in polihistorka, če hočete, svetovna popotnica in kozmopolitka, ki je najbolj cenila individualnost, svobodo in svetovljanstvo. V članku z naslovom *Ženski Kolumb* (objavljenem v *Mladini*, 15. avgusta) sva z Uršulo Cetinski zapisali, da njeni predniki po očetovi strani izhajajo iz družine Giovannija Rinalda, grofa Carlija. Ta podatek je pritegnil g. Darka Darovca, ki me je povabil k sodelovanju na tem simpoziju, in bo verjetno zanimiv tudi za vas, saj kot mi je znano, potomcev grofa Carlija niste raziskovali. V zapuščini sem našla dva zapisa, ki pričata, da je Alma Karlin res njegova daljna sorodnica.

1. Prvi dokument je podpisala Thea Schreiber Gamelin v Celju, 18. januarja 1973, in v njem piše naslednje:

"Giovanni Rinaldo, imenovan tudi Carli-Rubbi, se je rodil 11. aprila 1720 in je umrl v Milanu 22. februarja 1795. Bil je profesor za astronomijo in navtiko. Znanstvenik in pisatelj. Nagovoril je Jožefa II., da je v Lombardiji odpravil inkvizicijo. Napisal je tudi znano zgodovino Mehike in Peruja. Neka veja družine Carli se je naselila v Franciji in se poženila med francosko aristokracijo. Kmalu pa so zdrčale plemiške glave pod giljotino. Ko so padli že vsi člani družine, se je poslednjega potomca polotila panika in po prečudnih poteh se mu je posrečilo, da je preoblečen prebežal prek meje. Hotel je priti čim dlje od domače zemlje in se je po mnogem beganju končno ustavil v Rogaški Slatini. Iz strahu pred preganjanjem se je kratko imenoval Carli. Ker pa v novi domovini ne izgovarjajo "c" kot "k", se je začel podpisovati "Karli". Priimku pa je pritaknil še slovensko pripono "-in", da se je čim bolj priličil zemlji, v katero se je bil zatekel. Tako pač nikomur ni prišlo na misel, da je prišleek pripadal znani plemiški družini. Sam pa se je zaljubil v neko Slovenko in je z njo utemeljil znano in precej razvejano družino Karlinov, iz katere so nekateri živeli kot povprečni ljudje, nekateri so se pa močno odlikovali. Vsem je bilo lastno veliko veselje do učenja, da - celo do znanosti, do učenja jezikov in potovanja in - pisateljstva.

V Celju je ob koncu prejšnjega stoletja živel upokojeni major Jakob Karlin. Poročen je bil z Vilibaldo Miheljak in, ko je bil sam star že šestdeset, ona pa petdeset, se jima je rodila hčerka."

2. Drugi dokument sega v junij 1977, ki ga je Thea Schreiber Gamelin priložila k predaji prta, podarjenega Mestnemu muzeju v Ljubljani (1988), in je naslednje pričevanje, ki sodi v prid dejstvu, da Alma izhaja iz veje Carlijev: "Ostanek namiznega prta, ki ga je majorju Karlinu na nekem sprejmu in večerji podaril Cesar Franz Jožef. Cesar je hotel majorju Karlinu vrniti plemiški naslov, ki se mu je za to zahvalil, rekoč: "Imam samo eno hčerko, se ne splača!"

Z raziskavami njenega porekla nisem nadaljevala, saj je bil predmet mojega zanimanja predvsem nenavadna osebnost Alme Karlin, njena življenjska pot s poudarkom na njeni notranji motivaciji in odločitvah, ki so jo usodnostno izoblikovale. Gledališka predstava, monodrama *Alma*, je v prvi vrsti intimna zgodba o ženski, skozi katero odseva položaj žensk na različnih koncih sveta,¹ ki je sama potovala okoli sveta, in za razliko od podobnih svetovnih popotnic skoraj čisto brez denarja. Njeno edino orožje sta bila znanje jezikov in pisalni stroj. V življenjski zgodbi, ki vam jo bom predstavila, tiči veliko polihistorskega in razsvetljenskega duha; poudariti pa velja, da gre pri slednjem za določeno različico, ki izhaja iz specifičnega duhovnega nazora in ga bom omenila kasneje.

ŽIVLJENJEPIS ALME KARLIN

OD ROJSTVA DO POTOVANJA OKOLI SVETA

ALMA Maksimilijana Vilhelmina KARLIN se je rodila 12. oktobra 1889 (torej bi danes lahko praznovala svoj 106. rojstni dan). Major Karlin je ob rojstvu vprašal svojo ženo: "Kje je moj Maksimilijan?" In odgovorila je, "Samo hčerka je, gospod major." Ker je bila na pol hroma in nesimetrična (njene oči so takšne vse življenje tudi ostale), ji je oče dal ime Alma (=dušica). Predvidevanja domačega zdravnika, da če preživi, da bo duševno omejena, se niso uresničila. Zaradi žive energije je že zgodaj v otroštvu postala samostojna. Kolikor je znano iz avtobiografskih romanov, je mati ni prav dobro razumela, zato pa je oče njeni radovednosti toliko bolj stal ob strani in jo podpiral. Verjetno ji je že zelo zgodaj vcepil ideje o daljni Ameriki, saj se Alma spominja, kako je še kot otrok govorila, da "bo šla v 'meriko".

Ko je bila stara osem let (1897), ji je oče umrl za jetiko. Tete so jo po smrti odpeljale na potovanje po Dalmaciji, Hercegovini in Italiji, leto za tem pa še po Tirolski in Bavarski, kjer je pet ur dnevno prebila v muzejih in pinakotekah. Takrat je začela pisati svoje prve pesmi in krajše zgodbe.

Leta 1902 je pretrpela dolgotrajnejše ortopedsko zdravljenje. Hude bolečine je premagovala z učenjem tujih jezikov (naj tu omenim, da je takratno meščanstvo,

¹ Predstava je bila premierno uprizorjena na Festivalu "Mesto žensk", ki se je odvijal v Ljubljani od 13. do 17. oktobra 1995.

kamor je pripadala tudi njena družina, govorilo nemški jezik in Alma zato ni nikoli pisala v slovenščini).

Z osemnajstimi leti je v Gradcu opravila izpite iz nemščine, angleščine in francoščine. Pot jo je takoj potem vodila v London na študij jezikov. V Londonu spozna bodočega zaročenca Hsi-Sing-jung-Lungom, sina kitajskega mandarina, ki ga njena mati nič kaj lepo ne sprejme ("Kitajec v Celju!"), zato Alma opusti misel na poroko in se kot nora vrže na učenje jezikov. Vsako jutro se je na pamet naučila neko zgodbo ali pesem v vseh jezikih hkrati. V ponedeljek je po uri norveščine odšla še na uro sanskrita, v torek je imela francoščino, v sredo angleščino in krščansko latinščino, v četrtek danščino, v petek najprej italijanščino, potem švedščino, v nedeljo od 10. do 12. ure španščino in zvečer ruščino. Učila se je tudi kitajščine in preučevala egipčanske hierogliffe in hebrejščino. Preživljala se je s prevajanjem in instruiranjem. Azijski znanci in prijatelji so jo seznanjali z vzhodnjaško filozofijo in jo vpeljali v teozofijo. Med študijem je pol leta preživela tudi v Parizu, kjer je poslušala predavanja na Collège de France in na Sorboni. Spomladi 1914 je na londonski Society of Arts z odliko opravila izpite iz osmih tujih jezikov. Ker ob začetku prve svetovne vojne kot avstrijska državljanka v Veliki Britaniji ni bila več zaželeno, je zbežala na Norveško. Zime je preživljala v Stockholmu, kjer se je tudi odločila, da se bo poklicno ukvarjala s pisateljevanjem.

Po končani vojni se je vrnila domov v Celje, kjer je ustanovila šolo za tuje jezike. Kmažu zatem se je odločila, da bo odšla okoli sveta. Na pot se je dodatno pripravljala: vadila se je v slikanju in se učila zemljepisa, zgodovine, naravoslovja, botanike in zoologije.

Ko je bila v Stockholmu, je brala original iz 16. stoletja z naslovom *Comentarios reales*, ki ga je napisal Inka Garcilago de la Vega. Tam opisana zgodovina Inkov jo je tako prevzela, da si je kulturo otrok sonca hotela od blizu ogledati. O daljnih deželah, ljudeh in običajih je hotela pisati tudi za svoj narod in zanj postati to, kar sta bila Kiepling ali Stevenson za Angleže.

POTOVANJE

Celje je zapustila 24. 11. 1919 ob 18.35. S seboj je vzela 130 dolarjev in 54 mark, pisalni stroj Erica in slovar desetih tujih jezikov, ki si ga je sestavila sama. Med potovanjem se je nameravala preživljati s honorarji od objavljenih člankov, knjig in s poučevanjem. V Trstu je po dolgem čakanju dobila eno samo vizo, za Japonsko. Šele čez tri mesece se ji je uspelo vkrcati na ladjo Bologna, ki je plula v Južno Ameriko. Sklenila je, da bo na Japonsko šla prek Južne Amerike.

5. 4. 1920 se je izkrcala v Peruju (Mollendo), kjer se je med petmesečnim bivanjem visoko v Andih v Arequipi prvič srečala s čarovništvom in vraževerji inkovskega naroda. Med drugim je doživela več pokusov posilstva, ropov, obtožili so jo,

da je čilski ali bolivijski vohun(!) itd. V Panami, kamor je prispela meseca avgusta, se je srečala še z vudu čarovniki. V tamkajšnji upravi prekopa je dobila delo kot prva ženska sodna prevajalka.

Od marca do julija 1921 je obiskala dežele Srednje Amerike. Po krajšem postanku v San Franciscu je odplula na Havaje, kjer so jo prvič intervjuvali in kamor ji je mama poslala prvi izdani roman *Moj mali Kitajec*.

Večino naslednjega leta je preživela na Japonskem, kjer so ji ponudili službo na nemški ambasadi. Vadila se je tudi v japonskih tehnikah slikanja.

V Korejo se je odpravila 1. 7. 1923, nato pa naprej v Mandžurijo in na Kitajsko. Na Formozi se je nato spoznavala s Tajalci, lovci na človeške glave. V Hongkongu si je kupila karto do Avstralije. Med potjo je obiskala Manilo, mimo Bornea, Biser-nih otokov, Celebesa, Četrтковih otokov pa je prispela do Sydneyja in Adelaide.

V novozelandskem mestu Whangarei je 20. 8. 1924 predavala v tamkajšnji Arts and Literary Society o orientalski umetnosti. Septembra se je iz Aucklanda odpravi-la na otoke in otočja Južnega morja. Na otočju Fidji, v Novi Kaledoniji, na Novih Hebridih, Karolinskih otokih in Novi Gvineji je živela med domačini kot robin-zonka. Zbolela je za malarijo in tropsko dizenterijo. Le za las je ušla iz rok kanibalov.

Po šestih letih potovanja je bila že hudo izčrpana, duševno razrvana, predvsem pa razočarana, saj kot pisateljica ni doživela nobenega pravega uspeha: njene član-ke so redko izdajali, knjige pa so ostale neobjavljene.

Leta 1926 in 1927 je prepotovala še Indonezijo, Javo in Sumatro, Malajski pol-otok, Tajsko in Burmo. V Indiji je predavala o miru, za kar je prejela priznanje.

Januarja 1928 se je prek Bab el-Mandeba (Vrata solz) vrnila v Celje.

PO VRNITVI

Po vrnitvi je urejala zbrano gradivo s področja materialno-duhovne kulture, pi-sala potopisne članke za nemško in angleško govorno področje, za dnevniške čas-nike, ženske revije, zgodovinsko-etnološke in okultne publikacije. Začela je objavljati svoje potopise in pisati romane.

Leta 1930 ji je pisala Thea Schreiber Gamelin. Dvoletna korespondenca in krajši obiski so sklenili globoko prijateljstvo. Gamelinova se je v letih 1932/33 za stalno naselila v Celju.

Alma Karlin je naslednji dve leti predavala po evropskih univerzah, ženskih in drugih klubih. Sprejem pri bralcih in kritikih je bil v tujini ugoden in številen (o njenih knjigah je poročalo več sto časopisov povsod po svetu).

Leta 1934 je prenehala s pisanjem eksotičnih romanov in se preusmerila v okultizem in prazgodovinske civilizacije.

V Celju sta skupaj s Theo 1937 skrivali novinarja, protinacista Hansa Joachima

Alma Karlin.

Bonsacka (alias Frank van Hallen). Iz protesta je prenehala objavljati v nemškem tisku.

V Nemčiji so leta 1941 prepovedali literarna dela Alme Karlin (takrat je bilo na nemškem trgu 17 njenih knjig) in slikarska dela Thee Gamelin. Njuno premoženje so zaplenili, njiju pa vpisali na seznam za koncentracijsko taborišče. Po zasedbi Jugoslavije je Alma aretirala Gestapo, vendar ji je uspelo pobegniti v partizane. Z osvobojenega ozemlja v Črnomlju je odšla v Dalmacijo in se ob koncu druge svetovne vojne spet vrnila v Celje. Thea je bila med vojno kurirka, enkrat tudi huje ranjena.

Po osvoboditvi sta se Alma in Thea za stalno preselili v majhno hišo na hrib Pečovnik nad Celjem. Pestila sta ju hudo obubožanje in obup. Preživljali sta se z borno Theino pokojnino.

Alma Karlin je umrla za rakom 15. 1. 1950. Dva dni zatem jo je Thea pokopala na Svetini.

PREGLED NJENEGA RAZISKOVANJA IN PISATELJEVANJA

ALMA KARLIN - POLIHISTORKA

Iz pregleda zapuščine je razvidno, katera so bila glavna področja njenega raziskovanja. Vsako deželo posebej, ki jo je obiskala, je proučevala tako z njene materialne kot tudi duhovne plati. Naj jih povzamem iz njenih zapiskov s poti:

1. geografske posebnosti dežele (skice zemljevidov in pokrajin);
2. flora in favna ter z njo povezano tradicionalno zravilstvo (rastlinske in živalske risbe in slike, herbariji);
3. zgodovinski podatki o nastanku in razvoju mest, dežel;
4. sociologija (sestava družbe, socialni položaji,...);
5. gospodarska in industrijska raven (proizvodnja kave, čajev, tkalstvo, materialna kultura,...);
6. kulinarika (recepti in značilne prehranjevalne navade);
7. etnografske in antropološke značilnosti (običaji in navade, pesmi in melodije (98 notnih zapisov), tipološke karakterizacije,...);
8. umetnost (tradicionalne gledališke oblike - No in Kabuki na Japonskem in indonezijsko senčno gledališče, slikarstvo);
9. lingvistika (jezikovne posebnosti, znaki za črke in številke);
10. mitologija (bajke in pripovedi posameznih krajev, otokov in dežel, vraževerja, pregovori);
11. religiozno-filozofske osnove in simbolizmi (krščanstvo, hinduizem, budizem, muslimanska tradicija,...);
12. mistično - magični koncepti (mistika templjev, ritualov, vračarstvo in modeli duhovnega razvoja).

Članki, ki jih je pisala na poti in jih pošiljala več kot 25 časopisom povsod po

svetu, še posebej pa vse časopisne objave v evropskih dnevnikih, ženskih revijah, zgodovinsko-etnoloških in okultnih publikacijah na vseh kontinentih sveta, in predavanja, ki jih je imela po vrnitvi na različnih evropskih univerzah in klubih, lahko zanesljivo opravičijo njeno polihistorstvo.

S poti je prinesla obsežno etnografsko zbirko pedmetov iz materialne kulture raznih dežel v Aziji in otokov v Oceaniji (izdeki islamske in hinduistične kulture nižjih kast, obrtniška dela, indonezijska pregrinjala (v tehniki batik, o kateri je poročala evropskim industrijalcem), lesene plastike (sepik kultura na Gvineji), nakit, itd.) Med osebna zanimanja sodijo pabljače, ki jih je zbiral v vsaki deželi posebej.

ALMA KARLIN - PISATELJICA

Med leti 1921 in 1937 so različne založbe, predvsem v Nemčiji, pa tudi v Veliki Britaniji, na Finskem in v Švici, izdale 22 knjižnih del. V zapuščini hranijo še približno 40 neobjavljenih besedil, 400 pesmi (ki jih je pisala vse -ivljenje od 9. leta starosti naprej) bodisi v tipkopisu ali rokopisu.

Njena dela je možno umestiti med vsa tri področja literarnih vrst:

1. epiko (kjer prevladujejo avtobiografski, eksotični in okultni romani, novele, ljudske bajke in pripovedi iz daljnih dežel, partizanske črtice in povesti, romani za otroke in mladino),

2. dramatiko (drama Yntip Raimi) in

3. liriko (pesmi, krajše epopeje,...).

Literarno oblikovno najuspešnejši so potopisi (trilogija: Samotno potovanje, V izgnanstvu južnega morja, Doživela sem svet), v katerih se odlikuje predvsem kot izredno prodorna opazovalka. Ker ni bila navadna svetovna popotnica, turistka, saj se je morala preživljati s svojimi lastnimi sposobnostmi in spretnostjo ter se je dobesedno vraščala v kulturo, v kateri je prebivala, je videla veliko globlje v naravo ljudi. Pri njej je zanimivo to, da piše tako, kot da bi slikala s fotoaparatom, osebnih vtisov ni veliko. To najbolj velja za potopise, kar zadeva ostalo leposlovje - romane, dramatiko in liriko, pa je treba reči, da v njih poleg nevtralnega opisovanja (z veliko mero etnografskosti) prevladuje visoka simbolika in metaforičnost; nekakšna privzdignjena vznesenost, ki po eni strani meji na romantično navdušenje nad vsem neznanim, daljnim in skrivnostnim, po drugi strani pa prehaja v globoka razumska spoznanja duhovno razvite osebnosti.

Kritiki so njenemu delu pripisovali zabavnost in visoko moralno vrednost. V slednji se skriva izjemen čut in spoštovanje do individualnosti, rasne, razredne in spolne različnosti. Selma Lagerlöf je ob izdaji knjige Baklje smrti dejala, da si za to globoko in dobro delo zasluži Nobelovo nagrado. Okultni krogi so na začetku zadržano gledali na njene raziskave magičnih pojavov (Smrtnosnemu trnu, pripovedim iz Peruja in Paname, je kritik skromno očital leposlovno okraševanje), kasneje, ko se je preusmerila zgolj v pisanje okultnih romanov o Atlantidi (Isolanthis),

predzgodovinah Peruja, Japonske in Kitajske, pa so pisali, da njena dela prinašajo globoka vedenja. Njena poezija (skladbe, ki sta jih igrali vsak dan ob določeni uri skupaj s Theo) še dodatno razkriva njen notranji - duhovni svet in razumevanje sveta in človeka. Tam, kjer bi lahko naivno pričakovali, da bomo našli kaj intimnega in čustvenega, naletimo na skrajno abstrakcijo in razumnost, ki jo označujejo duhovni pojmi: smrt, kolo usode, otroci časa, jin in jang, voda, neopisljivo, resnica, akaša, pozabljeni ključ, sedmera pot duše, resnična ljubezen do svobode itd.

V avtobiografskih romanih in spominih izjemno odstopajo prav refleksija, natančna analiza in sposobnost poglobljenega razumevanja, ki presega empirično dokazljive svetovno-nazorske okvire.

ALMA KARLIN - RAZSVETLJENKA

Poliglotstvo in polihistorstvo sta na prvi pogled glavni dve oznaki, ki se ju da zlahka pripisati Almi Karlin. Obe oznaki se seveda izražata skozi dejstvo, da je bila pisateljica in svetovna popotnica. Sama pa pravi, da je najprej in predvsem živela za umetnost, ki jo je imenovala "spoznaj samega sebe". Tu se torej lahko spustimo v filozofsko osnovo, iz katere je izhajala.

V londonskih dneh se je Alma Karlin družila z azijskimi prijatelji, ki so jo vpeljali v vzhodnjaške filozofije in še posebej v teozofijo. Od leta 1923 je bila tudi članica ameriškega teozofskega društva.

Če pogledamo samo glavne teozofske temelje, si lahko Almino življenjsko pot ogledamo tudi v drugačni luči. Teozofija je stara filozofija, ki predstavlja most med znanostjo in religijo. V svojem religioznem aspektu sporoča, kaj je cilj vsega življenja, v filozofskem aspektu, zakaj stvari so, kakor so, in v znanstvenem, kako narava deluje. Teozofija uči o univerzalnih principih, ki jih lahko spozna vsaka oseba z odprtim umom, vendar samo skozi postopen razvoj sposobnosti razumevanja. Materialistična znanost, kakor je rekel že Platon, nikoli ne more priti do resnice, ker je v celoti odvisna od tega, kar nam naši čuti povedo o svetu. Namesto tega je treba razviti notranje opazanje, s katerim je možno dojeti nevidne vzroke vidne pojavnosti. Teozofija ima v svojem eksoteričnem smislu tri društvene cilje: ustanoviti vesoljno bratstvo, brez razlik rase, vere, spola, socialnega položaja in barve kože, spodbujati primerjalni študij verstev, filozofij in znanosti, in preučevati nepojasnjene zakone narave in skrite sile v človeku. Ezoterična stran teozofije pa vključuje iniciacije v božansko modrost in neposredno izkušnjo njenih "sedmih draguljev" (reinkarnacija, karma, hierarhija, enkratnost vsakega bitja, progresivna evolucija, dualnost in vedenje o bistvu vsega živega). Takšna spoznanja dajo človeku ogromno odgovornost; duhovne izkušnje, razsvetljenje uma človeku odprejo pot v popolno svobodo, individualno dušo, moč ljubezni, rast iz materialnega k duhovnemu obstoju, stvarjenje časa in prostora itd.

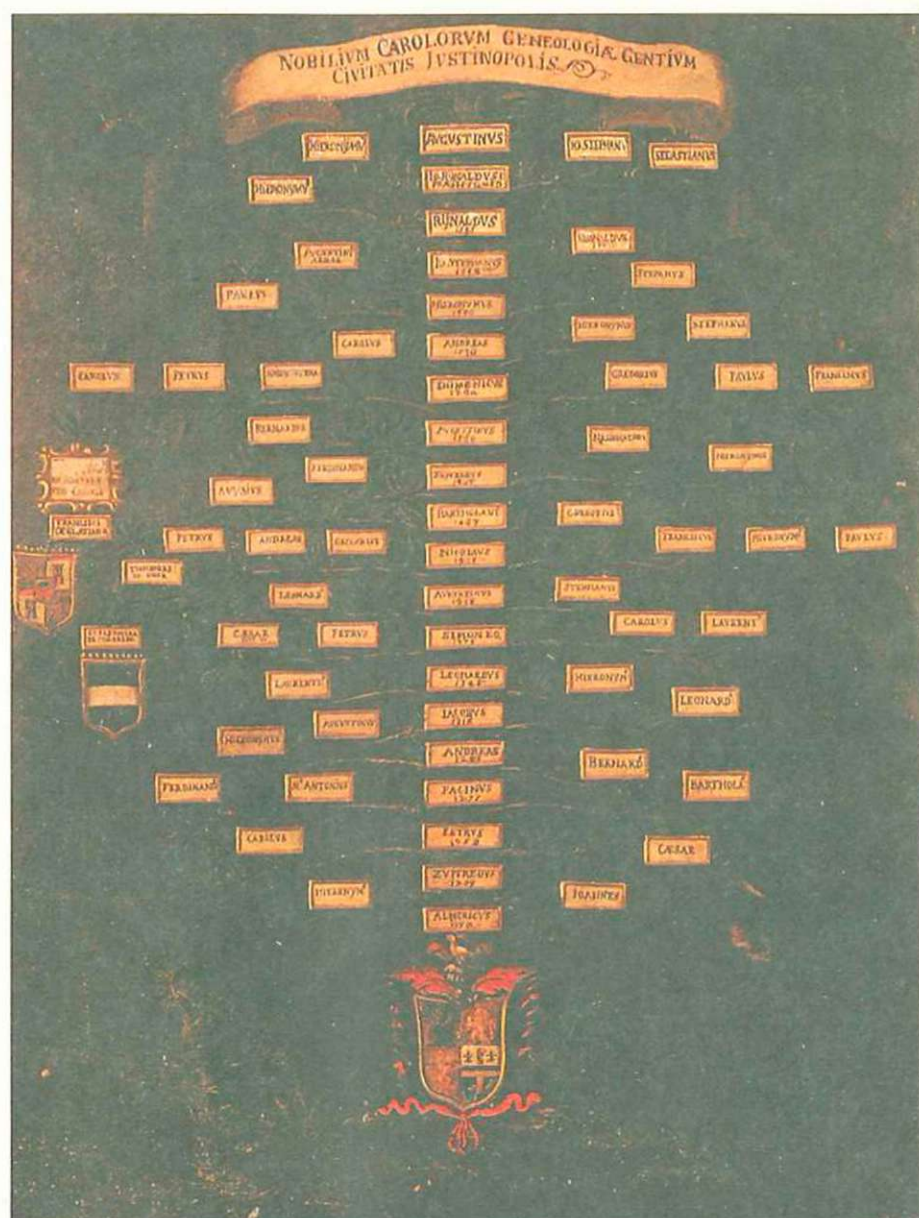
Vera v duhovno razvito osebnost in duhovno bratstvo je Almo Karlin obvezala,

da se zanjo bori. Enakosti med moškim in žensko ni našla, pač pa le grožnje posilstva in zlorabe. Nesebično ljubezen, ki jo je čutila do sočloveka, je le redko s kom mogla podeliti. Ideja o duhovnem bratstvu je povsod treščila ob nepremostljive razlike med bogatimi in revnimi, oblastniki in izkoriščanimi. Če se je zavzemala za svobodo, so v njej videli zgolj izdajalko, komunistko ali nemškega vojhuna. Že pred drugo svetovno vojno je Evropo pozivala k demokraciji in opozarjala na krivice, ki so se potem tudi res zgodile. Zavedala se je, da vsakršen režim, pa naj bo to nacizem ali komunizem, dovoljuje samo delo za državo, enotumje, uniči vsakršno osebno svobodo in izključi vse tuje ideje. Njeno vizionarskost, poznavanje univerzalnih principov in prodornost misli so ljudje označevali s čarovništvom, bolnimi utvarami in cinizmom.

Almo Karlin s širokim družbeno nazorskim, umetnostnim in filozofskim gibanjem v Evropi v 18. stoletju sicer veže vera v moč razuma in prepričanje, da razsvetljeni um lahko razreši vse, hkrati pa ga z vero v nadindividualno dušo in večno resnico tudi presega oziroma postavlja v drugačni zorni kot. Razsvetljenstvo kot družbeno nazorska kategorija pri Almi Karlin namreč postane spoznavno-gnostična izkušnja.

RIASSUNTO

La relazione dal titolo ALMA KARLIN (1889-1950), sottointitolata Enciclopedista slovena discendente della famiglia Carli, ci presenta l'eccezionale personalità di questa viandante, poliglotta, scrittrice ed enciclopedista slovena. I motivi per la presentazione di Alma Karlin al simposio internazionale "Un grande riformatore del XVIII. secolo", vanno ricercati nel fatto che il suo lascito (Collezione di manoscritti, Biblioteca Nazionale e Universitaria di Lubiana) custodisce due documenti che testimoniano la parentela di Alma Karlin con la famiglia Carli. La parte biografica della relazione spazia dalla nascita di Alma Karlin agli anni di studio delle lingue a Londra, dal viaggio intorno al mondo fino al ritorno a Celje, e comprende anche il periodo prima e dopo la seconda guerra mondiale fino alla morte. Per quanto riguarda la sua attività di scrittrice e ricercatrice si delineano due punti di vista: quello enciclopedico e quello illuminista. La sua attività di ricerca (dalla geografia, la biologia, la zoologia, attraverso la cultura materiale e l'arte fino alla religione e la filosofia delle civiltà che ha incontrato) fa capo al suo sapere enciclopedico. I temi dei suoi scritti (22 libri editi e 40 scritti inediti) ed il suo impegno sociale (adoperazione per la pace, l'uguaglianza e la libertà) testimoniano invece delle sue vedute globali, molto prossime all'illuminismo del XVIII. secolo. All'illuminismo è legata dalla fede nella forza della ragione. La sua convinzione teosofico-spirituale di base poi, trasporta l'illuminismo quale fede in un'anima sopraindividuale e verità eterna, da una concezione sociologica in una dimensione gnostico-religiosa.

Družinsko drevo Carlijevih (Zavičajni muzej Poreštine).

Albero genealogico della famiglia Carli.

